

מיומנו של יוליוס פיירמן – לקראת סופו של גטו סטניסלבוב

בגטו גברה התודעה, שיש צורך בבניית מחבואים, והאנשים הכינו גם מלאי מזון ומים, ועד סוף השנה היה די שקט. החברות, שהזכרתי מקודם, ריכזו ושמרו על עובדיהן. ביום א' היו שולחים את העובדים לבית-המרחץ שבגטו, וזו היתה הזדמנות לבלות יותר זמן עם המשפחה ולהוציא חפצי ערך למכירה. הגרמנים לא רצו להמשיך במפעלו של אבצוג ובקושי היו מוכנים לקחת את המלאי. מלבוב הגיעו שתי משאיות, לקחו את המפעל יחד עם אבצוג ובעלי מקצוע נוספים, ביניהם את סוקל, הביאו אותם למחנה ינובסקי ולא ידוע מה עלה בגורלם. קופת-חולים ריכזה את הרופאים שנותרו בגטו (ד"ר קוהן, הירשהאוס, אלסטר, פוגל, אברהרד וגקרט) ואת ד"ר הולנדר, אשר עבד בבית החולים למחלות מדבקות מראשית הקמתו, ונשאר בבית החולים עם אשתו וילדיו (ד"ר מנהיימר וגיסו עם אשתו וילדו הצליחו להימלט עוד מקודם).

נשאר לי עוד לכתוב על מקום עבודה בשם "רוהשטוף", ארגון שעסק באיסוף ברזל ישן וסמרטוטים לתעשייה הצבאית. בראש הארגון הזה עמד גרינג בעצמו. אצלנו אירגן אותו יעקב מנדל, אשר ירש את מיומנותו מאביו והיה בקשרים קבועים עם הגרמנים. אחד מלקוחותיו הוותיקים ניהל מחלקה כזאת בלבוב, כך שמעמדו של מנדל היה ממש יציב ונחשב למנהל מוצלח ביותר בעיני הגרמנים, עד כדי כך שבעתונים שיבחו את הקבוצה מסטניסלבוב כפעילה ביותר בתחום זה ואף קיבל מכתב הוקרה מגרינג.

הוא ריכז סביבו כ-400 איש. אנשיו הורשו, בהתחלה, לצאת לצד הארי, ולהיכנס לבתיהם, והיו נוסעים בכרכרות ואפילו הגסטפו לא יכול היה לנגוע בסוסים, כי למנדל היתה תמיכה חזקה בלבוב. מצבם של האנשים בקבוצה היה טוב מאוד ורוב ההברחה לגטו נעשתה על ידם. הם הפכו לעשירים מאוד. מנדל עצמו סידר שם בעבודה את כל משפחתו (ביניהם את גיסו אלפרד פינק, שהודח מבית-החרושת) וחץ מאלה לקח אנשים ששילמו לו. הוא ארגן שורה שלמה של נקודות לרכישת מזון בשביל הגטו.

ב"רוהשטוף" לא נערכה אקצייה כללית, אך מדי פעם, באקציות מסוימות, נפלו קרבנות רבים. כשהגיע התור לריכוז האנשים, הסכימו הגרמנים להשאיר שם רק 120 אנשים, אבל הסתתרו שם יותר מזה, בערך 150 איש בביתו של איזק הורוביץ בפינת רחוב הליצקה וסדלמיירובסקה ובכיכרות הסמוכות. אלה היו הקבוצות שרוכזו מחוץ לגטו, בסך הכל 450

איש. אנשי "רוהשטוף" ענדו פחיות עם האות "R". ליתר היה סימן "W". לנו, לעובדים אצל הגסטפו, לא היה שום סימן היכר מיוחד, פרט לסרט הרגיל על הזרוע.

בינואר 1943 התחיל כיוון חדש להשמדה, "יסודי" יותר. עד עכשיו נערכו האקציות בכל הגטו ואחרי כל אקציה גדולה היו מצמצמים את תחום הגטו. עכשיו התחילה טקטיקה חדשה, ממש מתוכננת. האקציות נערכו פעם או פעמיים בשבוע, לפי רחובות או רבעים מסוימים. היו מכתרים את הרחובות המיועדים, הורסים את כל הבתים ולוקחים את יושביהם. אחרי זה היו מביאים שוטרים אוקראינים, כדי שיחפשו את המתחבאים, ולא יאפשרו להם לצאת עד שימותו ברעב ובצמא. התחילו מהחלק הדרומי של רחוב דלוגה עם הסמטאות הצדדיות, ומבית החולים לשעבר עד בלבדרסקה ועד לטחנת-הקמח. היו תופסים את כולם ולוקחים אותם למפקדת הגסטפו. שם היו שודדים מהם את דברי-הערך ואת שאר רכושם היו מוסרים לבני הלאום הגרמני שחיו במקום. יצא צו, כי כל הרכוש היהודי הנטוש וחפצים שהוחרמו שייכים לעיר, ורק הארגון הזה מורשה לטפל באיסופם. אלה שישבו במחבואים החזיקו מעמד שבוע-שבועיים ולפעמים אפילו יותר מכך, אך בסופו של דבר נאלצו לצאת בלילה לחפש מים, וכאן נפלו לידי המשטרה האוקראינית. חלק הצליח לצאת בחיים, לאחר שנתנו שוחד רב לאוקראינים. במקרים אלה סייעה גם המשטרה היהודית על מפקדה, אם כי היו פחות פעילים מהאוקראינים. לבסוף, אדון גנגר וקבוצת הקברנים סיימו את מלאכת הרצח.

אח"כ המשיכו ברח' הובר וסינגלובסקי, באותה שיטה. כאן נפל קרבן בנו הצעיר של ליפמן – ברונק, בחור מוכשר מאוד. אחיו הגדול הסתתר בעיר, ונמצא שם עד היום. אח"כ טיהרו את מה שנשאר מרחוב דלוגה וחלק מבלבדרסקה עד ל"תלמוד-תורה", ואז עברו לצד השני של הרחוב.

מקור: ארכיון יד ושם, JM3206